
Betreft: Voorgenomen besluit gebouwenkeuze

Zwolle, 16 februari 2026

Inleiding:

Op 25 maart 2019 zijn er door de Algemene Kerkenraad (AK) van de Protestantse Gemeente Zwolle (PGZ) besluiten genomen in het kader van het project "Heilige Huisjes, ruimte voor het hart van de kerk".

Doel van "Heilige Huisjes" is een gezonde financiële huishouding voor de PGZ en een balans tussen "stenen en pastoraat". Als uitgangspunt is vastgesteld dat minimaal 50% van de inkomsten besteed worden aan structureel pastoraat en dat er per wijkgemeente sprake is van een sluitende begroting (= de inkomsten zijn gelijk aan de uitgaven).

Er zijn in 2019 drie clusters gevormd (bestaande uit ieder twee wijkgemeenten met twee kerkgebouwen) die, door een zorgvuldig proces van samenwerking, uit moeten komen op het gebruik van één kerkgebouw per cluster. Daarnaast moet worden voldaan aan de hiervoor vermelde uitgangspunten.

Vanaf maart 2019 is door de wijkkerkenraden, het College van Kerkrentmeesters (CvK) en de Algemene Kerkenraad (AK) uitvoering gegeven aan de in 2019 genomen besluiten. Met ingang van 2022 zien we in de meerjarenraming een tekort, dat verder oploopt in de jaren daarna. In het eerste kwartaal van 2023 zijn alle leden van de PGZ via een gemeenteberaad geïnformeerd over deze zorgelijke ontwikkelingen.

Met de wijkkerkenraden is overleg gevoerd over de verdere ontwikkeling van het cluster, daarbij rekening houdend met het afstoten van een kerkgebouw en een sluitende begroting. Met dit proces zijn de wijkkerkenraden en de AK in de afgelopen tijd bezig geweest. Per september 2023 zijn de Adventskerkgemeente en Oosterkerkgemeente samengevoegd tot één wijkgemeente.

Doelstelling is de geloofsverkondiging en het kerkzijn als wijkgemeenten van de PGZ. Echter dit staat onder druk omdat er tekorten zijn. Financieel is het op termijn niet meer houdbaar om alle wijkgemeenten en hun kerkgebouwen in stand te houden.

Achtergrondinformatie

De financiële ontwikkelingen van de PGZ worden door het College van Kerkrentmeesters (CvK) gevolgd met behulp van een meerjarenraming (over 10 jaar), die jaarlijks wordt aangepast aan o.a. de inkomsten van Kerkbalans, de richtlijnen van de PKN en de financiële ontwikkelingen. Daarnaast worden per cluster meerjarenramingen gemaakt, waardoor specifieke zaken voor een cluster inzichtelijk worden.

Algemene Kerkenraad

e-mail: scriba@pknzwolle.nl

Op basis van de financiële kaders van de landelijke kerk moet de PGZ een 'continuïteitsreserve' van 1,5 keer de jaarlijkse uitgaven reserveren om te kunnen voldoen aan haar lopende verplichtingen.

Het risicoprofiel (de inschatting om aan de financiële verplichtingen te kunnen blijven voldoen) loopt voor de PGZ op van laag naar gematigd en vanaf 2030 naar hoog, als de PGZ geen actie onderneemt.

Het Classicaal college voor de Behandeling van beheerszaken (CCBB) houdt toezicht op de financiën van gemeenten en dringt aan op het nemen van besluiten die de financiële positie verstevigen. Tevens geeft zij aan dat hoe eerder de besluiten worden genomen, hoe beter het doorgaan is (gebaseerd op ervaringen van andere gemeenten).

Als een wijkgemeente een tekort heeft dan wordt deze momenteel betaald uit de 'algemene reserve' van de PGZ. De wijkreserves zijn 'van de wijk' en 'voor de wijk'.

Deze 'algemene reserve' van de PGZ is door tekorten van alle clusters aan het dalen. En dat levert een probleem op met o.a. het aanvragen van een solvabiliteitsverklaring (die heb je nodig als je een predikant of kerkelijk werker wilt beroepen).

Het inzetten van de wijkreserve om de tekorten te dekken is een mogelijkheid, maar is onvoldoende om alle tekorten te dekken. Daarnaast is het belangrijk dat de kerkelijke activiteiten in de wijkgemeenten doorgaan en daarvoor zijn deze wijkreserve.

Dat elk cluster uit de 'algemene reserve' haar tekorten kan dekken is een solidair uitgangspunt. Iedere wijk had ook voor zichzelf kunnen kiezen, waardoor elk cluster financieel gezien op zichzelf is aangewezen. Wie dan het eerst 'door zijn geld heen is' wordt opgeheven. Deze route wordt veel gehoord, maar is niet nastrevenswaardig. Immers de PGZ zou als zodanig slechts uit autonoom functionerende wijkgemeenten bestaan, waar de kans groot is dat slechts 'de sterkste' overleefd.

Om deze reden en met deze achtergrondinformatie leidt het afstoten van kerkgebouwen tot een verhoging van de 'algemene reserve', waardoor we als één PGZ blijven functioneren. Tegelijk geeft het afstoten van kerkgebouwen een dusdanige verhoging van de 'algemene reserve', dat op termijn minder maatregelen nodig zijn en de aandacht en tijd naar kerkelijke activiteiten kan gaan.

Overwegingen

De AK heeft bij het nemen van dit besluit het volgende overwogen:

- Het ledenaantal blijft dalen (gemiddeld met 4% per jaar).
- De bijdragen aan Kerkbalans (inkomsten) blijven dalen.

Algemene Kerkenraad

e-mail: scriba@pknzwolle.nl

- De kosten (onderhoudskosten en salarissen) blijven stijgen (gemiddeld 3% per jaar).
- Er is een 'continuïteitsreserve' nodig om te kunnen blijven voldoen aan lopende verplichtingen.
- Het vrij besteedbaar vermogen van de PGZ daalt de komende jaren.
- Het risicoprofiel (de inschatting om aan de financiële verplichtingen te kunnen blijven voldoen) loopt op van laag naar gematigd en vanaf 2030 naar hoog.
- Het gevolg is dat de PGZ - op dit moment - van het CCBB geen goedkeuring krijgt om vacante predikantsplaatsen en vacatures voor kerkelijk werkers in te vullen.
- Er treedt een verdere vergrijzing op binnen de wijkgemeenten, waarbij de aanwas van jongeren grotendeels uitblijft.
- De beschikbaarheid van vrijwilligers en ambtsdragers wordt minder door het teruglopend aantal leden.
- Er is onderzoek gedaan naar de financiële effecten van het verkopen van de pastorie van de Oosterkerk en alleen het kerkgebouw te behouden.
- Bij verkoop van de pastorie speelt dat de technische installatie moet worden aangepast en er verbeterings- en verduurzamingsmaatregelen moeten worden getroffen. Ook moet blijvend voldaan worden aan de eisen die gesteld worden aan het instandhouden van een rijksmonument, hetgeen extra kosten met zich meebrengt. De onderhoudskosten zullen de komende jaren alleen maar toenemen.
- Er is kennisgenomen van de inhoud van de petitie, die door een aantal leden van de Adventskerk/Oosterkerkgemeente is aangeboden aan de leden van de AK.
- Er is kennisgenomen van de inhoud van de brieven die aan de AK zijn gestuurd over de gebouwenkeuze.
- Er is overleg geweest met de wijkkerkenraden van de Adventskerk/Oosterkerk, de Sionskerk en de Stinskerk.
- Het proces over de gebouwenkeuze loopt al vanaf 2024 en vraagt om keuzes, zodat er duidelijkheid komt voor de leden van de wijkgemeenten en er een einde komt aan de onzekerheid.
- Het genomen besluit vraagt verregaande maatregelen van onze wijkgemeenten om zich aan te passen. Dat is geen gemakkelijke opgave. We zullen goed op elkaar moeten letten om deze tijd van aanpassing goed door te komen. De komende periode zal daarom tevens een belangrijke periode zijn van elkaar meenemen naar de nieuwe situatie. Dat vraagt om leiderschap en om vertrouwen.
- Het CvK heeft een advies uitgebracht om drie kerkgebouwen, als besloten wordt tot afstoten, tegelijkertijd af te stoten, zodat de drie clusters in soortgelijke situatie komen.
- Geen van de drie clusters kan een meerjarenbegroting over 10 jaar opleveren, waarin inkomsten en uitgaven elkaar afdekken, ook niet met inzet van wijkreserves, ook niet als de pastoraatsformatie naar het minimum van 50% van de inkomsten wordt teruggebracht.

- De tekorten van de clusters komen ten laste van de algemene reserve, de kerkgebouwen zijn eigendom van de PGZ en de wijkreserves moeten voor een belangrijk deel ten goede blijven komen aan de kerkelijke activiteiten binnen de wijkgemeenten.

Besluiten

Het voortzetten van geloofsverkondiging en kerk-zijn in de huidige tijd en in de toekomst vraagt om keuzes met als doel een gezonde financiële basis voor de komende jaren.

De PGZ staat voor een belangrijke transitie. De gemaakte keuzes zijn ingrijpend, maar we geloven dat hierdoor veel meer tijd en ruimte ontstaat voor die geloofsverkondiging en dat kerkzijn in de huidige tijd. Dit in tegenstelling door te blijven praten over lastige zaken en complexe besluiten die alle aandacht en energie vragen.

De leden van de AK hebben – op basis van de voornoemde overwegingen en het uitgebrachte advies van het CvK – de volgende besluiten genomen:

1. Cluster Stinskerk – Open Kring

Binnen dit cluster is sprake van een niet-sluitende begroting.

Beide wijkgemeenten hadden tot voor kort een parttime predikant en voeren in goede harmonie gesprekken over nauwere samenwerking. Bij de Open Kring is er al behoefte aan structurele invulling van de predikantsvacature. Per 1 februari 2026 is er ook een vacature bij de Stinskerk ontstaan. Het niet nemen van keuzes, waar het CCBB op aandringt, wordt hier het sterkst gevoeld, omdat er geen solvabiliteitsverklaring wordt afgegeven.

Bevindingen CvK

Zowel de Stinskerk als de Open Kring verkeren in goede technische staat en zijn goed onderhouden gebouwen. De Stinskerk beschikt over meerdere zalen, wat het gebouw aantrekkelijk maakt voor doordeweeks gebruik en verhuur. De Open Kring is een relatief nieuw gebouw zonder energiekosten en lage onderhoudskosten, maar kent beperkingen in de exploitatiemogelijkheden. Beide gebouwen zijn goed verkoopbaar.

Besluit AK

Eén van de kerkgebouwen van dit cluster wordt in 2028 afgestoten.

Op dit moment zijn de beide wijkgemeenten in gesprek over een verdere samenwerking. De verwachting is dat deze gesprekken eind 2026 leiden tot een visie op gezamenlijk kerk-zijn in Zwolle-West. Uiterlijk januari 2027 kan het beroepingsproces gestart worden om de vacante predikantsplaatsen in te vullen. In 2027 kan een voorkeur aangegeven worden welke kerkgebouw het beste daarbij aansluit.

Het aangeven van een voorkeur vindt vóór 1 januari 2028 plaats. Bij het aangeven van de voorkeur dient het cluster rekening te houden met de verkoopbaarheid en de verwachte opbrengst van het gebouw. Hierover vindt gedurende het keuzeprocess afstemming plaats met het CvK, die advies uitbrengt aan de AK. De AK neemt de uiteindelijke beslissing.

2. Cluster Sionskerk – Jeruzalemkerk

Binnen dit cluster is sprake van een gemengde financiële situatie. De Jeruzalemkerk heeft een sluitende begroting en laat enige ledengroei, ook van jongeren, zien. De Sionskerk kampt met een structureel financieel tekort en vanwege de leeftijdsopbouw wordt een snellere krimp verwacht.

Aan het begin van de clustervorming in 2018 was al duidelijk dat een fusie tussen beide wijkgemeenten uitgesloten was, gezien het verschil in identiteit van de wijkgemeenten en de principiële kerkordelijke verschillen. De AK realiseerde zich toen, en ook nu, deze extra moeilijkheid in dit cluster.

Het delen van een gebouw is theoretisch mogelijk, maar wordt praktisch beperkt door de wens van de Sionskerk om in haar eigen wijk missionair actief te blijven. Daarnaast speelt de beperking in capaciteit van de kerkzaal van de Sionskerk t.o.v. de kerkzaal van de Jeruzalemkerk.

Bevindingen CvK

De Sionskerk heeft een niet-sluitende begroting en zal bij ongewijzigd beleid rond 2028/2029 door haar wijkreserves heen zijn. Vanaf 2032 – het jaar waarin ds. Evers met emeritaat gaat – is er waarschijnlijk nog ruimte voor maximaal 0,3 fte predikant.

De Sionskerk zet in op het concept van 'de Thuiskamer' als vernieuwende vorm van kerk-zijn. De AK wil de komende twee jaar gebruiken om deze ontwikkelingen te monitoren en om de financiën nauwlettend te volgen. Op dit moment is niet aan te tonen (of is niet aangetoond) dat het initiatief leidt tot een sluitende begroting. Hoe zeer we het initiatief ook waarderen en een warm hart toedragen, de uitdaging voor het cluster en voor de PGZ blijft onverminderd van kracht.

De Sionskerk kent het hoogste percentage 80-plussers binnen de PGZ. Er is, naast de sterke vergrijzing, nauwelijks aanwas van nieuwe leden en dit maakt het toekomstperspectief van de wijkgemeente kwetsbaar.

De Jeruzalemkerk is een stadsmonument met een capaciteit van 600 plaatsen. De Sionskerk heeft een capaciteit van ongeveer 450 plaatsen. Beide gebouwen zijn vergelijkbaar qua gebruiksgemak, maar de Jeruzalemkerk biedt meer ruimte voor groeiend kerkbezoek o.a. door middel van aanbouw van zalen. Daarnaast is de Jeruzalemkerk in de afgelopen jaren intensief betrokken geraakt op de wijk en voelt zich daarmee verbonden

Algemene Kerkenraad

e-mail: scriba@pknzwolle.nl

Beoordeeld op technische staat, onderhoudsperspectief en energielasten heeft de Sionskerk voordelen ten opzichte van de Jeruzalemkerk. Het gebouw verkeert in goede staat, is efficiënt in energieverbruik en heeft lage onderhoudskosten.

De Sionskerk ligt in een woonwijk en biedt bij herbestemming goede kansen voor projectontwikkeling. De verwachte opbrengst bij verkoop van dit gebouw is gelijk aan of mogelijk hoger dan die van de Jeruzalemkerk.

Besluit AK

De Sionskerk wordt in 2028 afgestoten, tenzij de structurele inkomsten Kerkbalans, inclusief die van de Thuiskamer in 2028 uitmonden in een sluitende begroting (= inkomsten dekken de uitgaven) zichtbaar in de meerjarenraming 2028 t/m 2038.

In mei 2028 wordt door het CvK een meerjarenraming opgesteld, waarin de toegezegde opbrengst actie Kerkbalans van 2028, inclusief de structurele inkomsten van de Thuiskamer worden meegenomen. Als per 1 mei 2028 de meerjarenraming over tien jaar een tekort laat zien en niet sluitend is voor deze wijkgemeente, dan wordt de Sionskerk afgestoten.

De keuze om de Sionskerk af te stoten is gebaseerd op:

- Het beperkte financiële en demografische toekomstperspectief van de wijkgemeente.
- Door de leeftijdsopbouw wordt een snellere krimp verwacht.
- De verwachte opbrengst bij verkoop van het gebouw aan een projectontwikkelaar.
- De mogelijkheid om bij verkoop afspraken te maken over tijdelijk gebruik blijven maken van (een deel van) het gebouw. Dit i.v.m. de planontwikkeling van een projectontwikkelaar, die hier (naar verwachting) enkele jaren voor nodig heeft.
- Gezamenlijk gebruik van de Jeruzalemkerk is geen optie vanwege de wens om in de eigen wijk actief te blijven met een actief beleid op gebruik van de Thuiskamer.
- De wijkgemeente de facto tot mogelijk 2030 heeft om het initiatief van de Thuiskamer te ontwikkelen en mogelijk een plek in de wijk te verkrijgen om (anders dan de Sionskerk) aanwezig te blijven in de wijk. Uiteraard dienen hierover op later moment afspraken gemaakt te worden met de PGZ of, en op welke wijze, dit vormgegeven kan worden.

3. Wijkgemeente Adventskerk – Oosterkerk

Deze wijkgemeente is ontstaan uit een fusie tussen de Adventskerkgemeente en de Oosterkerkgemeente. Binnen de samengevoegde wijkgemeente is sprake van een niet-sluitende begroting, wat de noodzaak onderstreept om een keus te maken voor gezamenlijk gebruik van één gebouw.

De wijkgemeente heeft de voorkeur uitgesproken om te blijven kerken in de Oosterkerk: deze kerk is centraal gelegen en is een monumentaal 19e-eeuws Godshuis en heeft

Algemene Kerkenraad

e-mail: scriba@pknzwolle.nl

daardoor meer dan alleen financiële waarde. Bij het bepalen van deze voorkeur zijn de financiële overwegingen niet doorslaggevend geweest voor de wijkgemeente.

De AK heeft de argumenten gehoord en gelezen. Tegelijkertijd blijkt uit de financiële analyses dat het afstoten van de Oosterkerk veel gunstiger is voor het vermogen van de PGZ en dat is in lijn met de gedachtegang breder verwoord in dit document.

Er is sprake van een spanningsveld tussen de voorkeur van de wijkgemeente en het financiële belang van de PGZ.

Bevindingen CvK

Vanuit het perspectief van het eigen vermogen van de PGZ is afstoten van de Oosterkerk de enige optie. De Adventskerk is als gebouw geen eigendom van de PGZ, kan niet verkocht worden en heeft geen opbrengst.

Voor doordeweekse bijeenkomsten kan overwogen worden om gebruik te maken van het zalencomplex en het jeugdhonk van de Jeruzalemkerk, inclusief de zalen van het kerkelijk bureau. Hier zijn ruimtes beschikbaar, wat mogelijkheden biedt voor gezamenlijk gebruik.

Er is door het CvK - op verzoek van de AK - opdracht gegeven aan bureau Stiel en Kaader om onderzoek te doen naar de optie om appartementen te bouwen in de voormalige pastorie van de Oosterkerk, inclusief het in beeld brengen van de gevolgen voor de rest van het complex.

Uitkomst van dit onderzoek laat zien dat er grote financiële verschillen zijn tussen:

- a. De netto-opbrengst bij verkoop van de pastorie met daarin appartementen gecombineerd met het blijvend gebruiken van de kerkzaal.
- b. De netto-opbrengst door verkoop van het gehele complex van de Oosterkerk.

Besluit AK

De Oosterkerk wordt afgestoten.

De keuze om de Oosterkerk af te stoten is gebaseerd op:

- De positieve impact op het eigen vermogen door de verkoop van de Oosterkerk toe te voegen aan het eigen vermogen van de PGZ.
- De beperkte financiële waarde van de Adventskerk voor de PGZ, aangezien deze wordt gehuurd. Het afstoten van de Adventskerk levert geen bijdrage aan het eigen vermogen van de PGZ.
- Er lopen gesprekken over de mogelijkheid voor de wijkgemeente om doordeweeks gebruik te maken van het zalencomplex inclusief jeugdhonk van de Jeruzalemkerk en de zalen van het kerkelijk bureau.
-

Algemene Kerkenraad

e-mail: scriba@pknzwolle.nl

- De uitkomst van het door de AK gevraagde onderzoek en het advies daarover van het CvK.
- Er zijn geen beheers-, energie- en schoonmaakkosten bij het gebruik van de Adventskerk.
- Het huren van zalen in SIO voor de Adventskerk geschiedt tegen een gereduceerd tarief.

De leden van de AK realiseren zich dat dit besluit afwijkt van de voorkeur van de wijkgemeente. Zij hebben kennisgenomen van de inhoud van de aangeboden petitie en de aangedragen voorstellen van gemeenteleden om te komen tot een betere financiële oplossing. Deze voorstellen bieden echter onvoldoende perspectief om de oplopende tekorten in de toekomst te kunnen dekken. De AK kiest in deze voor het voortbestaan van de PGZ als geheel, boven de aangegeven voorkeur van de wijkgemeente.

We voelen ook mee met de wijkkerkenraad die voor een zeer lastige opdracht staat. De AK gaat in overleg met de wijkkerkenraad op welke manier we hier samen mee verder willen en kunnen. Datzelfde geldt voor veel leden van de wijkgemeente die liever een ander besluit hadden gezien.

Tot slot

De leden van de AK en het CvK zijn zich ervan bewust dat het afstoten van kerkgebouwen een emotionele impact met zich meebrengt. De individuele leden van de AK en het CvK ervaren de pijn van de genomen besluiten.

We kiezen ervoor om een grote stap te zetten met het afstoten van drie kerkgebouwen in 2028. Dat verlaagt de kosten en versterkt de financiële basis voor onze wijkgemeenten. Door dit nu te doen, kunnen we komende jaren met meer aandacht, tijd en energie onze missionaire, pastorale en diaconale opdracht voortzetten en ontwikkelen. Het zal een periode zijn van aanpassen. Tegelijk geeft een 'nieuwe koers' ook kansen en nieuwe mogelijkheden. We geloven dat deze besluiten voor nu de goede zijn, gericht op een levende gemeenschap van geloof, hoop en liefde in Zwolle.

We vertrouwen erop dat God zelf Zijn kerk zal bewaren. Als we verdriet hebben om deze keuzes, of als we uitkijken naar de nieuwe situatie, mag Hij er voor ons allen zijn.

Voorzitter

Eduard Metselaar

Scriba

Anneke van der Meulen